

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra křesťanské výchovy

SYMBOLIKA VODY VE VYBRANÝCH ŽALMECH

Bakalářská práce

Autor: Bohdana Hýžová

Vedoucí práce: doc. Dr. Ludvík Dřímál, Th.D.

Studijní obor: Náboženství se zaměřením na vzdělávání

OLOMOUC 2023

Poděkování:

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce panu doc. Ludvíku Dřímaloovi za cenné podněty a rady a trpělivost při vedení mé práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a všechny použité prameny a literaturu jsem uvedla v závěrečném seznamu literatury a zdrojů.

V Olomouci dne 13. 4. 2023

OBSAH

ÚVOD	5
1. Kapitola - Žalmy ve starém zákoně	7
1.1 Žalmy jako literární útvar v Bibli	7
1.2 Umístění žalmů v Bibli	7
1.3 Autorství a pravděpodobná místa vzniku žalmů	10
2. Kapitola - Téma vody ve starém zákoně vzhledem k žalmům	11
2.1 Voda jako nezbytný předpoklad a podpora života	11
2.2 Voda jako obraz Božího Ducha a Božího požehnání	12
2.3 Voda jako živel ohrožující život	13
2.4 Voda ve spojitosti s jeruzalémským chrámem	14
2.5 Voda jako metafora	15
3. Kapitola - Analýza vybraných žalmů	16
3.1 Žalm 1	16
3.2 Žalm 23	18
3.3 Žalm 29	21
3.4 Žalm 69	24
3.5 Žalm 78	26
3.6 Žalm 104	26
3.7 Žalm 107	27
ZÁVĚR	29
ANOTACE	32
SUMARY	33
SEZNAM LITERATURY	34
SEZNAM ZDROJŮ	36
PŘÍLOHA č. 1	38

ÚVOD

V dnešním světě se voda pomalu, ale jistě stává synonymem blahobytu a rozhodně ne každý člověk k ní má přístup. Pro naši společnost se voda stala obchodní komoditou. Vodárenské společnosti finančně profitují z navyšující se spotřeby.

„Pitná a čistá voda představuje otázku primární důležitosti, protože je nezbytná pro lidský život a pro udržování pevninských a vodních ekosystémů.“¹

Není snad nikdo, kdo by tuhle myšlenku neslyšel dřív, než se objevila v encyklice *Laudato si'*, a přesto se chováme stále tak, jako by se jednalo o problém daleké budoucnosti, který se nás netýká.

Ve své práci se chci zabývat tématem vody, jako životodárného omezeného zdroje důležitého a nezbytného pro lidský život. Zároveň bych se chtěla zacílit, co znamenala pro starozákonní lid a jak tento odkaz koresponduje se současným člověkem.

Pro svůj záměr jsem se rozhodla použít Knihu žalmů, k čemuž mě částečně inspiroval můj přítel Ing. Vladimír Dočekal, kapitán na zaoceánských námořních lodích, na kterých se plavil se svou filipínskou posádkou a byla to Bible a právě Kniha žalmů, která byla pro členy posádky každodenním setkáváním s Bohem.

Kniha Žalmů je jednou ze 73 knih, které tvoří Bibli. Voda je jedním ze čtyř živlů, které jsou zmiňovány v Bibli.

Teoretické rovině žalmů je věnována první kapitola, v níž se připomínají základní údaje o žalmech v Bibli. Především se Starém zákoně.

Vodu, jako komunikační prostředek světa profánního a božského, v dnešní sekularizované společnosti už málokdo vnímá. A přesto je to Bůh, který po tisíciletí podle své vůle naplňuje osud lidstva skrze tento živel. Zkoušky, výstrahy, ale i zaslíbení. Tomuto obsahu bude věnována druhá kapitola práce, kde budu rozebírat téma vody v běžném životě (2.1.), jako nedílnou součást, předpoklad a podporu lidského života (2.2.1.). Samozřejmě je voda živlem i zákázným, varovným a ohrožujícím (2.2.2.)

Třetí část obsahuje exegeze na vybrané žalmy.

Cílem práce je poukázat na význam vody a její symboliku v žalmech, jakožto biblické poezii. Právě v Knize žalmů můžeme nalézt odpověď. V knize, která se zdá být na jedné straně nesmírně negativní, ale záhy se tato negativita mění v cosi pozitivního a krásného. Někteří lidé sdílí názor, že celý Starý zákon je krutá kniha, zvláště když jsou v něm popisovány boje proti

¹ PAPEŽ FRANTIŠEK, 2018. *Laudato si'*: Encyklika o péči pro společný domov. s. 23, Druhé, jazykově a odborně revidované vydání. Città del Vaticano: Paulínky.

nepřátelům. Těmito nepřáteli ale nemusíme chápat druhé – nýbrž sami sebe. Nepřáteli mohou být mé starosti, problémy, tísně, strachy.²

Německý filozof Martin Heidegger vyslovil myšlenku: „Pravda je shoda věcí s poznáním“. Nalézáním pravdy o vodě se budu snažit poznávat její symboliku, vliv a dopad na Boží lid ve Starém zákoně, jak byla sepsáno v Knize žalmů.

² Srov. BLAHA, Josef, 2005. *Úvod do knihy žalmů v zrcadle poesie*. Brno: Marek Konečný, M. Majerové 6, Brno. s. 5.

1. Kapitola - Žalmy ve starém zákoně

1.1 Žalmy jako literární útvar v Bibli

Slovo žalm – hebrejsky *tehila* - znamená chvála. Tradiční židovský názor je, že stejně, jako Mojžíš dal světu pět Mojžíšových knih, král David dal světu pět Knih žalmů.³

Žalm je literární útvar spojený se zpěvem, zpravidla za doprovodu nějakého strunného hudebního nástroje.⁴

Žalmy byly písně. Hebrejské slovo „mizmór“ a řecké „psalmos“ znamenají v překladu píseň. Melodii žalmů neznáme, ale v úvodu některých jsou dokonce uvedeny nástroje, na které se žalmy doprovázely.⁵

V celém Starém zákoně se můžeme setkat s literárním druhem poezie. Čistě poetickými texty jsou právě Žalmy, tj. písně. Základní formou hebrejského verše je paralelismus – paralelní uspořádání vyjadřovaných myšlenek. Paralelismy mohou být vyjadřovány stejnými, podobnými nebo úplně odlišnými slovy. Dělení veršů do slok starozákonní poezie téměř nezná. Ale některé části strofické poezie nacházíme právě v žalmech (Ž 8). V další řadě žalmů je užito abecedy akrosticha (Ž 9; 10; 25; 34; 37; 111; 112; 119; 145).⁶

C. S. Lewis vystihl jeden důležitý rys žalmů: „Žalmy jsou básněmi, určenými ke zpěvu, nikoli věroučnými statěmi, a už vůbec ne kázáními. . . . Máme-li jim porozumět, musíme je číst jako básně. . . , jinak nám unikne, co opravdu obsahují, a budeme do nich vkládat něco, co tam není.“⁷

1.2 Umístění v Bibli

V Bibli tvoří jednu knihu, ve které jsou zaznamenány modlitby lidu Starého zákona: Bůh zde hovoří s člověkem, člověk se obrací k Bohu z hloubi svého srdce. Sbírkou žalmů sestává ze sto padesáti modliteb, jež jsou velmi intimní a niterné (u jednotlivce) a zároveň slouží i jako veřejná modlitba lidu Izraele.⁸

³ BLAHA, Josef, 2005. *Úvod do knihy žalmů v zrcadle poesie*. Brno: Marek Konečný, M. Majerové 6, Brno. s. 5.

⁴ Srov. *Žalmy - modlitba.cz* [online]. 2006 [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://www.modlitba.cz/modlitba-v-zivote/seznam-modliteb/rozdeleni-modliteb-podle-puvodu-podle-autora/modlitby-z-pisma-svateho-z-bible/zalmy>

⁵ Srov. ZOUHAROVÁ, Marie. Žalmy v liturgii. *Bibickedilo.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://bibickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/zalmy-v-liturgii/>

⁶ Srov. DUKA, Dominik. 1992. *Úvod do Pisma svatého Starého zákona*. Druhé, rozšířené vydání. Praha: Editio Sti. Egidii, s. 67-68.

⁷ *Průvodce Bibli*, 2008. Druhé české vydání. Honkong: Česká biblická společnost. s. 360.

⁸ Srov. *Žalmy - modlitba.cz* [online]. 2006 [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://www.modlitba.cz/modlitba-v-zivote/seznam-modliteb/rozdeleni-modliteb-podle-puvodu-podle-autora/modlitby-z-pisma-svateho-z-bible/zalmy>

Každá z pěti sbírek 150 žalmů je zakončena chvalozpěvem.⁹

Žalmy, které chválí Boha, označujeme za oslavné písně. Začínají obvykle výzvou k chvále, následuje odůvodnění chvály a slavnostní slib, přání nebo další projev chvály. Podnětem k oslavě Boha je často údiv nad nádherou stvoření (srov. Ž 104).¹⁰

Značná část žalmů má podobu nářků. Vznikly pravděpodobně v době, kdy přicházelo k lidem strádání ve formě nepřátelského útaku, nemocí či nespravedlností, nebo v důsledku přírodních katastrof. Žalmista si připadá slabý, ubohý nebo pokořený od nepřátel. Na konci každého žalmu je však chvalozpěv, kdy autor velebí Boha za naději a pomoc.¹¹

Základní členění.

S žalmy se setkáváme v celém Starém zákoně, ale samozřejmě nejvíce jich čítá Kniha žalmů. Tam je můžeme rozdělit na:

- Hymny (chvalozpěvy) - opěvování a velebení Boha
- Nářky (žalozpěvy) – prosby Boha o řešení problémů a nesnází
- Díkůvzdání (eucharistie, vděčnost) – Vděčnost a oslava Boží velikosti

Kniha žalmů se dělí na pět knih, pět dílů, podobně, jako je to u Pentateuchu.

- První kniha žalmů – žalm 1–41
- Druhá kniha žalmů – žalm 42–72
- Třetí kniha žalmů – žalm 73–89
- Čtvrtá kniha žalmů – žalm 90–106
- Pátá kniha žalmů – žalm 107–150¹²

Další typové členění žalmů podle hlavních literárních žánrů:

- Hymny – Oslavující boží charakter a skutky (tj. Žalmy 8, 19, 29)
- Žalozpěvy – společenství, odrážející neštěstí celého národa (44, 74)
- Královské písně – původ je v mimořádných událostech života vladaře (2, 18, 20, 45)

⁹ Srov. ZOUHAROVÁ, Marie. Žalmy v liturgii. *Biblickedilo.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/zalmy-v-liturgii/>

¹⁰ Srov. tamtéž

¹¹ Srov. tamtéž

¹² *BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona - ekumenický překlad*, 1985, s. 447. Praha: Ústřední církevní nakladatelství.

- Osobní nářky – (3, 7, 13, 25, 51)
- Osobní díkůvzdání – (30, 32, 34)¹³

V průběhu času, když vznikal překlad Bible z hebrejštiny do řečtiny (Septuaginta) a posléze do latiny (Vulgata), nastal posun v číslování žalmů. V originále je žalm 9 rozdělen na žalmy dva – 9 a 10.¹⁴

Dr. Henrietta C. Mearsová rozeznává žalmy podle témat:

- Vyučování: 1, 19, 39
- Chvály: 8, 29, 93, 100
- Díky: 30, 65, 103, 107, 116
- Pokání: 6, 32, 38, 51, 130
- Důvěra: 3, 27, 31, 46, 56, 62, 86
- Souznění: 4, 13, 55, 64, 88
- Naděje: 42, 63, 80, 84, 137
- Historie: 78, 105, 106¹⁵

Dominik Duka si všimá několika básnických „forem“ u žalmů:

Hymnus

Těž chvalozpěv na Boha. Semita spatřoval jako původce dobra v Bohu a podle toho Ho také oslavoval a chválil (Ž 45; 90; 104; 148; 150).

Žalozpěvy

Žalmista si v nich ztěžuje na vlastní bídu, malost, chudobu, neštěstí. Na úklady a posměšky nepřátel, kteří mu usilují o život. Záchranu a spásu hledá u Boha. Může se jednat i o celý národ, kterému se špatně vede a ústy žalmisty volá k Bohu (Ž 22; 44; 51 aj.).

Královské žalmy

Tyto Žalmy se vztahují k osobě vůdce – krále. Mají děkovný, prosebný obsah s mesiánským zabarvením, kde je král opěvován jako Mesiáš (Ž 2; 18; 20; 21; 45; 72; 89; 110; 144 aj.).

¹³ *Průvodce Biblií, 2008*. Druhé české vydání. Honkong: Česká biblická společnost. s. 359.

¹⁴ *BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona - ekumenický překlad, 1985*, s. 447-448. Praha: Ústřední církevní nakladatelství.

¹⁵ Srov. MEARSOVÁ, Henrietta. 1993. *O čem všem je Bible - encyklopedické vydání*. Vydavatelství POKOJ. s. 135.

Epické žalmy

Žalmy, jejichž obsahem jsou dějiny izraelského národa (Ž 78; 105; 106 aj.).¹⁶

V žalmech je básnický zosobněna Boží láska – láska a věrnost. „Setkají se milosrdenství a věrnost, spravedlnost s pokojem si dají políbení“ (Ž 85,11). Nebo: „Spravedlnost a právo jsou pilíře tvého trůnu. Před tebou jde milosrdenství a věrnost“ (Ž 89,15).¹⁷

Jedním z druhů žalmů, které můžeme nalézt v Bibli, jsou tzv. mesiášské žalmy (Ž 2; 16; 22; 24; 40; 45; 68; 72; 97; 110; 118). Jejich obsahem je zpráva o Mesiáši, který přichází. Sám Ježíš se o tom zmiňuje v Lukášově evangeliu (Lk 24,44): „...musí se naplnit všechno, co je o mně psáno v zákoně Mojžíšově, v Prorocích a Žalmech“.¹⁸

1.3 Autorství a pravděpodobná místa vzniku žalmů

Autory žalmů jsou různí starozákonní interpreti nebo sběratelé:

- Žalm 1 - 41 David
- Žalm 42 – 72 David/Kórachovci
- Žalm 73 – 89 Asaf
- Žalm 90 – 106 neznámý
- Žalm 107 – 150 David/neznámý

Kórachovci tvořili Davidův sbor zpěváků, Asaf byl jeho vedoucím.¹⁹

Široké je spektrum doby jejich sepsání. První žalmy se datují někdy od roku 1250 př. Kr. a nejmladší jsou z 3.–2. století př. Kr.

Podle převládajícího (často však popíraného) mínění jde pokaždé o jména autorů. (Z odkazů na určité situace z Davidova života v nadpisech k Ž3; 18 atd. vychází jednoznačně najevo, že to bylo mínění posledního zpracovatele knihy žalmů, v.d.)

Vedle Davida, jemuž se připisuje 73 žalmů, (a dále Šalomouna v Ž 127 a Mojžíše v Ž 90) se jménem uvádějí především levitská pěvecká sdružení, která zmiňují knihy Paralipomenon a

¹⁶ Srov. DUKA, Dominik. 1992. *Úvod do Písma svatého Starého zákona*. Druhé, rozšířené vydání. Praha: Editio Sti. Egidii, s. 67-68.

¹⁷ Srov. ZVĚŘINA, Josef. 1992. *Teologie Agapé: I. svazek*. Jako svou 14. publikaci. Praha: SCRIPTUM.

¹⁸ Srov. MEARSOVÁ, Henrietta. 1993. *O čem všem je Bible - encyklopedické vydání*. 2. české vydání. Bratislava: TRANS-ACTION spol. s r.o. ve vydavatelství POKOJ. s. 137.

¹⁹ Srov. MEARSOVÁ, Henrietta. 1993. *O čem všem je Bible - encyklopedické vydání*. 2. české vydání. Bratislava: TRANS-ACTION spol. s r.o. ve vydavatelství POKOJ. s. 135.

kteřá působila v poexilním chrámovém kultu: Kóřach (Ž 42/43; 44-49; 84n; 87n; sr. 2Pa 20.19), Asaf (Ž 50; 73-83; sr. 1Pa 25,1.3), Étan (Ž 89, sr. 1Pa 6,29). Zda se za těmito jmény skrývají skuteční autoři, je u posledně jmenovaných nejisté, u Davida (stejně jako u Šalomouna a Mojžíše) zcela nepravděpodobné.²⁰

Žalmista byl skutečný člověk, který měl život podobně jako my, plný nesnází, bolesti, nejistot, které k životu patří. Ale v Žalmech je utrpení zároveň proměněno na otázku: „Jak dlouho, Pane?“. Každá bolest si zaslouží být osvobozena, každá pomluva prominuta.²¹

Stanovit datum vzniku jednotlivých žalmů či okolnosti a způsob uspořádaní sbírky je velmi obtížné, i když proces jejího vzniku nepochybně započal za krále Davida, ne-li dokonce dříve, a pokračoval až do doby poexilní. Kumránské rukopisy dokazují, že celá sbírka – jak ji známe – musela být uzavřena ještě před makabejským obdobím (2. stol. př. Kr.).²²

Místa sepsání žalmů se přes veškeré úsilí nepodařilo dohledat.

2. Kapitola - Téma vody ve Starém zákoně vzhledem k žalmům

2.1 Voda jako nezbytný předpoklad a podpora života

Voda slouží k udržení života lidí i zvířat (Ž 104,10; srov. Ž 42,2) a umožňuje plodnost a růst. Ve Starém zákoně byla považována za Boží požehnání: ve formě deště (déšť/voda) a z hlubin země (prameny) (Dt 11,10nn; Ž 65,10nn; Ž 104,10-13; srov. Num 24,6). Působení tohoto požehnání bylo opakovaně spojováno s životodárnou silou vody (Oz 6,3; Oz 14,6; Iz 12,3; Iz 32,15; Iz 55,10nn atd.; viz 4. níže). Zejména v extrémním klimatu Blízkého východu s jeho šestiměsíčním suchem a pravidelnou zkušeností se suchem a nedostatkem vody (Am 4,8; Jer 14,1-6; Ž 107,33n) byly všechny formy zásobování vodou nesmírně žádané a částečně se o ně také bojovalo. Ne nadarmo se v archetypálních příbězích hovoří o sporech o studny a prameny, jejichž voda zajišťovala existenci kmenů a jejich zvířat. Vzhledem k nedostatku velkých řek, které by se daly využít k umělému zavlažování polí, jako jsou řeky Eufrat nebo Nil, byly v Palestině důležité cisterny, zejména ve městech, v nichž se mohla uchovávat zimní dešťová voda (2Kr 10,14; Jer 38,6 aj.).²³

²⁰ RENDTORFF, Rolf. 2015. *Hebrejská bible a dějiny: Úvod do starozákonní literatury*. 4. Praha: Vyšehrad, spol. s r.o., s. 306.

²¹ Srov. Modlitba Žalmů předává moudrost modlitby: Papežova katecheze na generální audienci, 14. října 2020. *Pastorace.cz* [online]. 2020 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/modlitba-zalmu-predava-moudrost-modlitby>

²² *Průvodce Biblií*, 2008. Druhé české vydání. Honkong: Česká biblická společnost. s. 360.

²³ Srov. *BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona - ekumenický překlad*, 1985. Praha: Ústřední církevní nakladatelství.

V každodenním životě byla voda důležitá jako nápoj (1Sam 30,12; 1Kr 19,6); smíchaná s vínem nebo octem hasila žízeň (Rút 2,14; 2Mak 5,19). Poskytnout člověku chléb a vodu bylo znamením pohostinnosti (1Kr 13,18f.16nn.22; 2Kr 6,22; Iz 21,14; Ž 23,5). Odmítnout jídlo a vodu někomu, kdo byl vyčerpaný a v nouzi, bylo považováno za hanebné (1Sam 25,11; Jb 22,7). Dokonce ani cizincům nebo nepřátelům se nesměla odepřít voda (1Kr 10,17nn; Př 25,21; 2Kr 6,22).²⁴

2.2 Voda jako obraz Božího Ducha a Božího požehnání

Voda je i obrazem Božího Ducha, který může proměnit poušť v kvetoucí zahradu a napravit nevěrný lid: „Já vylijí vody v místa zprahlá žízní, bystřiny na suchou zemi. Já vylijí svého ducha na potomstvo a své požehnání na ty, kteří z tebe vzejdou. Porostou jak mezi trávou, budou jako topoly při tekoucích řekách“ (Iz 44,3–4). Hospodin mocí svého Ducha působí všude tam, kde panuje beznadějí a stejně, jako voda způsobí změnu v poušti, rovněž i Hospodinův Duch způsobí změny mezi Izraelity.²⁵

Prameny vod a tekoucí vody představovaly neomezený proud Hospodinovy milosti: „V onen den poplynou z Jeruzaléma živé vody, polovina k moři východnímu, polovina k západnímu, v létě jako v zimě: Hospodin bude Králem nad celou zemí“ (Za14,8).²⁶

Voda je rovněž symbolem Božího požehnání, a proto má očištný charakter, zejména při obřadech: „Přivedeš Árona a jeho syny ke vchodu do stanu setkávání a omyješ je vodou“ (Ex 29,4). Očištěn vodou musel být také každý velekněz v den smíření (Nu 19). Každý člověk musel být omyt a očištěn vodou, než předstoupil před Hospodina. Před chrámy byly vždy umístěny nádoby sloužící k očištění.²⁷

²⁴ Srov. tamtéž

²⁵ Srov. KUBENKA, František. 2022. Význam vody v Bibli. *Biblickedilo.cz* [online]. Olomouc - Samotišky: České katolické biblické dílo, 2022 [cit. 2022-10-19]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-b/vyznam-vody-v-bibli/>

²⁶ Srov. tamtéž

²⁷ Srov. KUBENKA, František. 2022. Význam vody v Bibli. *Biblickedilo.cz* [online]. Olomouc - Samotišky: České katolické biblické dílo, 2022 [cit. 2022-10-19]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-b/vyznam-vody-v-bibli/>

2.3 Voda jako živel ohrožující život

Voda a její význam, monumentálnost a velikost je připodobňována k Boží velikosti a nezastupitelnosti v životě člověka. Jestliže lidé a národy nectili Boží plán, byli tímto živlem ztrestáni. Jestliže naopak měli Boha v úctě a podřizovali se Jeho vůli, byla to právě voda, která je zachránila, očistila a byla synonymem pro život (Gen 9,11).²⁸

Mnoho starozákonních pasáží se zaměřuje na skutečnost, že voda se může stát ohrožujícím elementem. Říční koryto, které v létě vyschlo, se v důsledku zimních dešťů mohlo proměnit v dravé proudy, které vláčely lidi i zvířata do záhuby (Sdc 5,21; 2Sam 5,20; Př 28,3). Pro svou ničivou sílu (srov. Ž 18,17; Ž 32,6; Ž 69,2n.16; Ž 124,4n) se voda může jevit jako nástroj soudu, který Bůh - podobně jako v příběhu Exodu (Dt 11,14; Ž 106,11) vyhlašuje proti nepřítelům (Ez 27,26n.34), ale také proti vlastnímu lidu (Oz 5,10; Iz 28,2; Iz 30,28). Zvláště drasticky je to vyjádřeno v příběhu o potopě (Gn 7,10nn), v němž je život na zemi ohrožen "přivalovými" dešti i vystupujícími vodami z hlubin a následnými záplavami.²⁹

Chaotická, ohrožující stránka vody se projevila zejména v moři (Jer 5,22; Ž 104,6-9) nebo v prvotní potopě (srov. Ž 42,8; Jon 2,4; prvotní moře). Jeho vlny a přívaly ztělesňují sféru smrti pro člověka v žalmech nářků jednotlivce (Ž 88,17n). Ačkoli bylo moři při stvoření přisouzeno zvláštní místo (srov. Gn 1,10), vždy znovu ukazuje svou moc ohrožující stvoření, a proto vyžaduje zkrocení ze strany Hospodina (Ž 46,4).³⁰

Bible mluví o významu vody jako o prostředku, kterým Bůh varuje. Může být synonymem smrti, nemoci, soužení. Ve Starém zákoně je to například zpráva o potopě světa.

V Bibli jako celku znamená voda často nebezpečí a smrt. Příběh o potopě, utonutí Egyptanů v Rudém moři a zvláštní bázeň k vodním hlubinám můžeme číst zejména v žalmech: „Vztáhl ruku z výše, uchopil mě, vytáhl mě z nesmírného vodstva“ (Ž 18,17); „Proto ať se každý věrný k tobě modlí v čas, kdy lze tě ještě nalézt. I kdyby se vzdulo mocné vodstvo, k tobě nedosáhne“ (Ž 32,6); „Zachraň mě, můj Bože, vody mi pronikly duši! V bahně hlubiny se topím, není na čem stanout, do hlubokých vod se nořím, dravý proud mě vleče“ (Ž 69,2).³¹

²⁸ Srov. tamtéž

²⁹ Srov. *BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona - ekumenický překlad*, 1985. Praha: Ústřední církevní nakladatelství.

³⁰ Srov. tamtéž

³¹ Srov. KUBENKA, František. 2022. Význam vody v Bibli. *Biblickedilo.cz* [online]. Olomouc - Samotišky: České katolické biblické dílo, 2022-10-19]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-b/vyznam-vody-v-bibli/>

Naopak kritický nedostatek vody vnímaly tehdejší národy jako trest. Například v Judsku, kde se lid provinil modloslužbou, ohlásil prorok Jeremiáš před suchem: „Juda truchlí, jeho brány zchátraly, a chmurně klesly k zemi. Z Jeruzaléma stoupá žalostný křik. Jejich vznešení posílají svou čeleď pro vodu. Ta chodí k nádržím a vodu nenachází, vrací se s prázdnými nádobami. Stydí se a hanbí a zakrývá si hlavu“ (Jer 14,2–3). Mimořádné nebezpečí představovala voda znečištěná, otrávená: „Tak praví Hospodin: Podle toho poznáš, že já jsem Hospodin: Holí, kterou mám v ruce, udeřím do vody v řece a ta se změní v krev. Ryby v řece leknou. Řeka bude tak zapáchat, že Egyptané nebudou moci pít její vodu“ (Ex 7,17n). Také Izraelité se na svém putování setkávají v Maře s vodou, která není k pití: „Mojžíš vyvedl Izraelity od Rákosového moře a vyšli na poušť Šur; šli tři dny pouští, ale vodu nenalezli. Přišli do Mary, ale z Mary vodu pít nemohli, protože byla hořká“ (Ex 15,22n). Hospodin však ukázal Mojžíšovi dřevo, které vodu očistí, aby se opět stala pitná. Toto dřevo je přirovnáváno ke Kristovu kříží, který léčí lidstvo od nemoci hříchu a vysvobozuje ze smrti. V době válek bylo běžné, že útočícímu vojsku byl znemožněn přístup k pitné vodě. Takto si počínal například Holofernes v Betuli: „Dal prozkoumat přístupy k jejich městu a vyhledat a obsadit prameny vod“ (Jud 7,7). Skutečností je, že jakékoli problémy s vodou, ať už lid trápil její nedostatek nebo její kvalita, byl vždy spojen s Hospodinovým trestem.³²

2.4 Voda ve spojitosti s jeruzalémským chrámem

Oblast jeruzalémského chrámu je naplněna symbolikou vody. Mnoho textů vycházejících z jeruzalémské kultovní tradice spojuje chrám s pramenem, který zde vyvěrá. To naznačuje, že voda "jako původ a základ života není prvkem, který je člověku přirozeně dostupný", ale je třeba ji považovat za dar Hospodina (srov. Ž 46,5; Ž 65,10; Ž 87,7). Ez 47,1-12 rozvíjí tuto myšlenku v široce vykresleném obraze: vody vytrysklé zpod chrámového prahu zaplní celou zemi, včetně oblastí stálého vyprahnutí, jako je Araba, a nakonec se dokonce vylíjí do moře, které je kvůli vysokému obsahu soli "mrtvé" a stane se prostředím plným ryb. Plnost života, která se projevuje v chrámové oblasti a projevuje se mimo jiné i ve vodě, tak zahrnuje i oblasti kosmu, které jsou životu nepřátelské.³³

³² Srov. tamtéž

³³ Všechny citáty převzaty z *BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona - ekumenický překlad*, 1985. Praha: Ústřední církevní nakladatelství.

Voda měla důležitý význam při přípravě pokrmů a v souvislosti s oběťmi, při nichž se maso vařilo, aby mělo větší trvanlivost (Lv 8,31; 1Kr 19,21).³⁴

2.5 Voda jako metafora

Ve starozákonních obrazech je životodárná síla vody často umístěna do popředí a kombinována s dalšími obrazovými prvky:

Např. dobrý pastýř Hospodin poskytuje vodu svým zvířatům (Ž 23). Když je Bůh nazýván "pramenem živé vody" (Jer 2,13; Jer 17,13) nebo "pramenem života" (Ž 36,10), po němž zbožný Izraelita touží (Ž 42,2; Am 8,11n), stojí za tímto obrazem představa jeho životodárné a život udržující moci. Trvalá existence spravedlivých je přirovnávána ke stromu zasazenému u vodních kanálů (Ž 1,3; Jer 17,8; s odkazem na krále Ez 31,3f) nebo k zahradě bohaté na vodu (srov. Iz 58,11 a kontrastní obraz Iz 1,30). Rozlehlost a nesmírné množství vody v moři slouží jako obraz poznání Boha, které má být ve světě všeobjímající (Hab 2,14; Iz 11,9). Slavná řeč je jako hluboká voda (Př 18,4; Př 20,5).³⁵

Vylití vody lze také chápat v souvislosti s pomíjivostí, slabostí, zkázou (Joz 7,1-5) a smrtí (2Sam 14,14; Ž 79,3). V básnických textech nacházíme obrazy odtékající (Ž 22,15) a odcházející vody (Ž 58,8), které vycházejí z životních zkušeností tehdejšího člověka. Tryskající proudy vody jsou obrazem nebezpečí; mohou být spojeny s náporem národů nebo nepřátelských mocností a symbolizovat chaotické síly ve světě (srov. Ž 46,4; Ž 68,8; Ž 93,4; Ž 144,7; Iz 8,7f; Iz 17,12f), před jejichž drtivou mocí může zachránit jen Hospodin (Ž 18,17; Ž 32,6; Ž 66,12; Ž 69,2 a dále). Přetékané vody znamenají neklid a dynamiku (Gn 49,4). Rozmách vody prosakující do země je obrazem prokletí, které prý člověka svírá až do morku kostí (Ž 109,18).³⁶

³⁴ Všechny citáty převzaty z *BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona - ekumenický překlad*, 1985. Praha: Ústřední církevní nakladatelství.

³⁵ Všechny citáty převzaty z *BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona - ekumenický překlad*, 1985. Praha: Ústřední církevní nakladatelství.

³⁶ Všechny citáty převzaty z *BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona - ekumenický překlad*, 1985. Praha: Ústřední církevní nakladatelství.

3. Kapitola - Analýza vybraných žalmů

3.1 Žalm 1

Žalm 1 je specifický a odlišuje se od ostatních žalmů. V první řadě plní úlohu „brány“, kterou se čtenář dostává do Knihy žalmů, do hymnů, díkůvzdání, proseb a nářků.³⁷

Žalmista se v textu neobrací přímo k Bohu, nýbrž osloveným je člověk, kterého text žalmu zve k rozjímání nad Božím zákonem – Tórou. Hlavní téma je zde míra vztahu člověka k Bohu. Blaženým se stává ten, kdo dodržuje Boží zákony.³⁸

Žalm 1 spadá do kategorie „mudroslovných žalmů“, protože v sobě zahrnuje klasické mudroslovné texty, jako jsou například v Knize Job, Knize přísloví a Knize Sirachovcova.³⁹

V prvních slovech Žalmu 1 „Blaze člověku“ můžeme obrazně vidět nadpis celé Knihy žalmů. Každý čtenář v žaltáři hledá Boží slovo a stává se blaženým. Výraz „blažený“ není přáním, ale konstatováním, že člověk, který pochopil, v čem spočívá skutečná plnost štěstí, je už blaženým.⁴⁰

Skutky blaženého člověka ve vztahu k bezbožníkům jsou charakterizované negativní formou sloves: kráčet, stát, sedět. Tato trojice sloves se v přeneseném významu vztahuje k celému člověku a jeho aktivitám. Člověk je pozván, aby se celým svým bytím vyhýbal všemu, co ho může vzdálit od Pána.⁴¹

Tato tři slovesa připomínají text v Dt 6,4–7, který také zve člověka k tomu, aby celým svým bytím miloval Boha:

„Slyš, Izraeli, Pán je náš Bůh, Pán jediný! A ty budeš milovat Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou silou. A tato slova, která ti já dnes přikazuji, necht' jsou ve tvém srdci, učí o nich své syny a sám o nich přemýšlí, zda budeš sedět ve svém domě, nebo budeš na cestě, či budeš ležet, nebo stát.“⁴²

I když text v Dt 6,4–7 je formulován pozitivním způsobem, jeho podobnost s Z 1,1 je zřejmá.

³⁷ TRSTENSKÝ, František. 2008. *Úvod do knihy žalmov*. 2. opravené a rozšířené vydání. Ružomberok: Don Bosco, s. 119.

³⁸ Srov. tamtéž. s. 122.

³⁹ Srov. tamtéž. s. 122.

⁴⁰ Srov. tamtéž. s. 123.

⁴¹ TRSTENSKÝ, František. 2008. *Úvod do knihy žalmov*. 2. opravené a rozšířené vydání. Ružomberok: Don Bosco., s. 124.

⁴² Srov. tamtéž.

Člověk by měl celý život upínat k Bohu a ne jenom některé období svého života.

Celý první verš má v sobě tři propojené skupiny, kterým se má člověk vyhnout:

- Kráčet, stát, sedět,
- rada, cesta, společenství,
- bezbožní, hříšníci, posmívači.⁴³

Ve druhém verši je v popředí Boží zákon, který se stává předmětem jeho myšlenek. Sloveso [haga] – rozjímat, je převzaté z říše zvířat a doslova znamená vrčet nebo mumlat. Je zde souvislost se starým židovským zvykem, kdy židé i při tichém čtení pohybují rty a čtenář tak vydává tichý zvuk. Proto se nejedná o meditaci, kterou známe v našem pojetí, ale o čtení, poznání Božího zákona. Člověk je pozván k četbě, studiu a hlubšímu poznání Božího zákona. Můžeme zde opět vidět podobnost s textem v Joz 1,8, který obsahuje téměř stejná slova. Poznávání Božího zákona a přemýšlení o něm je bezúčelné. Naopak cílem je poznání Božích přikázání, aby člověk dokonale mohl vyplnit vše, co obsahují. S těmito slovy žalmisty přichází přání, abychom i my byli naplněni horlivostí po poznání a plnění Božích přikázání.⁴⁴

Třetí verš přináší konkrétní znaky požehnání pro celé vynaložené úsilí. Hebrejské slovo [peleg] znamená uměle vytvořený zavlažovací kanál. Podle egyptského vzoru zavlažovacího systému i Izrael vybudoval podobnou síť z důvodu nedostatku vody. Tímto systémem jsou zavlažována pole s úrodou. Sloveso hebr. [šatal] znamená přesadit a odkrývá mimořádnou Boží péči. Jako se hospodář stará o rostliny a úrodu, podobně se Bůh stará o člověka, který kráčí po jeho stezkách.⁴⁵

Žalmista chápe čas třemi pohledy.

První pohled je cyklický, pravidelně se opakující. Střídá se den a noc a lidé si podle tohoto cyklu organizují život. Tato cyklická pravidelnost je jistota pro člověka. Může si rozložit své povinnosti práci, odpočinek, zábavu a spánek. A podobným způsobem je i člověk pozván k tomu, aby se Boží přikázání staly součástí každodenního rytmu a Boží zákon se tak stane jistotou, podle které člověk bude řídit svůj život.⁴⁶

Druhý pohled vidí čas jako cyklický a lineární zároveň. Střídání ročních období přináší žně či sběr plodů. Cyklický charakter času je v tom, že se pravidelně střídají roční období a lineární

⁴³ Srov. TRSTENSKÝ, František. 2008. *Úvod do knihy žalmov*. 2. opravené a rozšířené vydání. Ružomberok: Don Bosco., s. 123 - 124.

⁴³ Srov. tamtéž. s. 123 - 124.

⁴⁴ Srov. tamtéž. s. 123 - 124.

⁴⁵ Srov. tamtéž. s. 124 - 125.

⁴⁶ Srov. tamtéž. s. 124 - 127.

charakter času v tom, že pokud se promešká čas sklizně nebo sběru zralých plodů, nelze čas vrátit a člověku zbývá jen jediné, a to připravit se lépe na další rok. Žalmista v textu také mluví o blaženém člověku, který přinese své ovoce ve svém čase. Darem od Pána je poznání a nepodlehnutí netrpělivosti, nepromeškání okamžiku, kdy tento čas nastane. Bezbožník žádné ovoce nepřinese, je neužitečný, podobný plevelu. U tohoto obrazu si pomohl žalmista obrazem sklizně. Ve středověku se oddělovalo zrna od plev tak, že se proseté klasy vyhodily do vzduchu. Těžká zrna spadla na zem a plevy odnesl vítr.⁴⁷

Třetí pohled vnímá čas jako lineární a dívá se do budoucnosti. Vystihuje ho výraz [mišpat] – soud. Je to čas, který směřuje do věčnosti, a můžeme také mluvit o eschatologickém čase. Při posledním Božím soudu obstojí pouze spravedliví.⁴⁸

Téma sklizně s posledního soudu se vyskytuje i v Novém zákoně například v Ježíšových podoběnstvích (Mt 13), či v příchodu Syna člověka (Mt 25).⁴⁹

Závěrečný verš je žalmistovou úvahou – shrnutím.

Vyskytuje se zde slovo [derek] – cesta. Jedná se o přenesený význam pro lidské chování a styl života. Ve slovech „Pán pozná cestu spravedlivých“ můžeme vidět dvěma možnými pohledy. Z pohledu spravedlivého člověka jede o ujištění, že Pán zná cestu, po které kráčí a člověk tak může pokojně jít životem. Z pohledu Božího to znamená, že Bůh se může ztotožnit s cestou, po které kráčí spravedlivý.⁵⁰

Naším cílem je kráčet v Zákoně Páně a usilovat o dobro. Nevšímat si toho, když má někdo úspěch, ale získal ho nečestným způsobem. Protože tento člověk si jenom škodí. Cílem věřícího člověka je usilovat o dobro a hledat Tvář Páně. Hledat nejprve Boží království. To ostatní nám bude přidáno.⁵¹

3.2 Žalm 23

V Žalmu 23 je voda oslavována jako Boží požehnání a duchovní občerstvení: “Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek. Dopřává mi odpočívání na travnatých nivách, vodí mě na klidná

⁴⁷ Srov. TRSTENSKÝ, František. 2008. *Úvod do knihy žalmův*. 2. opravené a rozšířené vydání. Ružomberok: Don Bosco., s. 124 - 127.

⁴⁸ Srov. tamtéž

⁴⁹ Srov. tamtéž

⁵⁰ Srov. tamtéž

⁵¹ BLAHA, Josef, 2005. *Úvod do knihy žalmů v zrcadle poesie*. Brno: Marek Konečný, M. Majerové 6, Brno. s. 28.

místa u vod, naživu mě udržuje...“; „Jako laň dychtí po bystré vodě, tak dychtí duše má po tobě, Bože!“ (Ž 42). Je to důkaz, že zdrojem všeho, co člověk ctí, je Bůh.⁵²

Pastýř své stádo opatruje, ošetřuje a chrání (srov. J 10,11). Musí zejména vyhledávat dobré pastviny a pitnou vodu. Obraz „odpočívání na travnatých nivách“ vyvolává představu života v blažené mesiášské době (Iz 11,6). Připomíná slavnostní klid odpočnutí (Dt 5,14). Žalmista dále vyznává, že Hospodin ho vede „po stezce spravedlnosti“. Ke spravedlnosti náleží přirozeně účast na kultu (Ž 15), a ta je podmíněna dodržováním předpisů Zákona, jež opěvuje Ž 19 (srov. 18,21n). Jen tak člověk zůstává v obecnství s Hospodinem a může jím být prohlášen za spravedlivého.⁵³

Hospodin je v žalmu přirovnáván k „dobrému pastýři“ a proto ten, kdo vyznává Hospodina si může slova žalmu přivlastnit. Svoji ovečku pastýř dokonale zná a stará se o ni s největší péčí a ovečka dobře zná svého pána a má o něm to nejlepší mínění.⁵⁴

Skladba žalmu 23 má dva obrazy. Hospodin jako pastýř a Hospodin jako hostitel. První a třetí část žalmu rozvíjí toto téma, kdy Hospodin nám poskytuje jídlo a pití jako dobrý hostitel a pak druhá a čtvrtá část, kdy je Hospodin popisován jako ochránce. Žalm má vnitřní dynamiku, která ke konci ustává. Popisuje cestu člověka, který se na ní potýká s nebezpečími, přichází do domu Hospodinova a trvale se v něm zabydluje. Můžeme to vnímat jako putování izraelského národa do země zaslíbené. Zbožný lid na cestě odolává nástrahám nepřátel, protože patří do skupiny božího lidu. „Hospodin je můj pastýř“ je formulace, která se užívala zejména mezi chudými zbožnými lidmi. Metafora pastýře je spojena s tehdejšími životem pastevece, který při putování se svým stádem hledá ty nejlepší pastviny. Stádo je odkázané na svého pastýře, pokud nemá strádat. Pastýř zná místa, kde se stádo může v bezpečí sytit, spát či odpočívat aniž by ho ohrozila divoká zvířata či jiná nebezpečí.⁵⁵

Pastviny a vody nejsou jen poetickou metaforou, ale odkazují na dějiny vyvoleného lidu. V žalmu 23 se navazuje na původ Izraele při vysvobození z Egypta, putování pouští a návrat do země zaslíbené i na prorocká zaslíbení obnovy Izraele záchranou z babylonského vyhnanství. Může být vnímán jako meditace nad obsahem o tomto putování.⁵⁶

⁵² Srov. KUBENKA, František. 2022. Význam vody v Bibli. *Biblickedilo.cz* [online]. Olomouc - Samotišky: České katolické biblické dílo, 2022 [cit. 2022-10-19]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-b/vyznam-vody-v-bibli/>

⁵³ *Výklady ke Starému zákonu*. 1998. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. 292. ISBN 80-7192 240-4.

⁵⁴ Srov. Pastýř a hostitel z Žalmu 23 [online]. [cit. 2022-09-25]. Dostupné z: <https://selah.cz/uvahy/pastyr-a-hostitel-z-zalmu-23/>

⁵⁵ Srov. CHALUPA, Petr. *Temata.rozhlas.cz: Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek* [online]. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/hospodin-je-muj-pastyr-nebudu-mit-nedostatek-8025089A>

⁵⁶ Srov. tamtéž

Metaforu pastýře známe z knihy Izajáš nebo Ezechiel. Hospodin je dobrý pastýř a stejně tak i Izrael na svém putování nestrádal a nic mu nechybělo. Pastviny jsou cílem, ke kterým vedl Hospodin svůj vyvolený lid. Vedení k životodárným vodám vnímáme jako dar pastýře, Hospodina. Během putování pouští byla voda i vodou sváru a přezkoušení, když lid nedůvěřoval Hospodinu. Ve 23. žalmu jsou to vody klidné, místa, na kterých je možné odpočívat, znázorňují tak spásu a pokoj v plnosti s Hospodinem.⁵⁷

Stezky spravedlnosti zde nejsou vnímány jako dobré skutky, ale jsou to cesty, po kterých člověk šťastně a bezpečně kráčí podle Hospodinova řádu. Tyto cesty vedou k záchraně a spáse, jsou cestami, které nevedou k omylu či do neštěstí, vedou k plnosti spásy. Hospodin jedná jako pastýř s modlícím se člověkem pro své jméno, v podstatě jak se Bůh projevuje svému lidu, s věrností, a chce to jméno dále zjevovat. Pomocí osudu modlícího se člověka se zprostředkovává poznání Božího jména. Boží jméno je vyjádřením podstaty Boha s věrností lidu a je zárukou bezpečí a ochrany.⁵⁸

(Ž 23,4) Údolí stínů smrti je synonymem nebezpečných stezek pro zvířata, která po těchto místech putovala, nebo míst na poušti. Na poušti také zemřeli všichni z vyvoleného lidu, kteří měli malou víru a nedůvěřovali Hospodinu. Žalmista zde smýšlí v pravém opaku, kráčí údolím smrti bez obav, s důvěrou v prorocké zaslíbení, že Hospodin vyvede celý svůj lid z temnoty. Žalmista pomýšlí na smrt jako na krajní ohrožení života a vyzývá k nebojácnosti v údolí smrti. Zvýrazňuje důvěru až tváří v tvář samotné smrti. Toto můžeme chápat snad jako narážku na vzkříšení mrtvých.⁵⁹

Hospodin jako pastýř má u sebe pastýřský prut a hůl. Prut byl krátký dřevěný kyj a hůl byla dlouhá tyč, kterou pastevec odstraňoval překážku na cestě nebo mohl zvířata i popohánět.⁶⁰

(Ž 23,5) Hospodin je zde znázorněn jako hostitel. Člověk se pro něj stává hostem. Pastýř a hostitel zve tentokrát už člověka ke sváteční hostině. Modlíci se člověk je jí velmi poctěn, očištěn a ochráněn před nepřáteli a nachází spolu s pozváním i ochranu od svého hostitele. Generace, která nedůvěřovala Hospodinu při vyjití z Egypta je protipólem žalmisty, který Bohu plně důvěřuje, a ten ho tak může zahrnout všemi dary. Člověk může být spokojen, když jsou zajištěny jeho základní potřeby. Žije spokojeně v plnosti s Bohem, ale při představě hostiny, o které se mluví v žalmu 23, kdy číše jsou plné vína, hlava člověka pomazána olejem, se musí jednat o opravdu mimořádné pozvání k velkolepé hostině. Být zde hostem znamená být přijat

⁵⁷ Srov. CHALUPA, Petr. *Temata.rozhlas.cz: Hospodin je můj pastýř, nebudu mítí nedostatek* [online]. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/hospodin-je-muj-pastyr-nebudu-mit-nedostatek-8025089A>

⁵⁸ Srov. tamtéž

⁵⁹ Srov. tamtéž

⁶⁰ Srov. tamtéž

s největší láskou. Dobrota a milosrdenství budou následovat po celou dobu lidského života. Jistota Boží ochrany a péče vychází z víry. Pokud je Bůh oporou a pevným základem, na kterém stavíme svůj život, pak dokážeme vnímat i to, že nás jeho dobrota a milosrdenství provází i navzdory nemocem nebo jiných nelehkých událostí. Je to přímá úměra mezi mírou víry a mírou utrpení. Čím větší máme víru, tím větší ohrožení života s důvěrou v Boha můžeme prožít.⁶¹

(Ž 23, poslední verš) Kdo podnikl v životě nějakou pouť, tak jistě ví, že poslední část cesty bývá nejintenzivnější. V této fázi člověk stupňuje své společenství s Bohem. V tomto žalmu člověk nespěchá k jednorázové hostině, ale obdržel pozvání k trvalému společenství v domě Hospodinově.⁶²

Může se zde jednat o konotaci s Novým zákonem – příprava stolu a hostiny, jako předobraz eucharistie. Kristus, jako dobrý pastýř, nás zve k hostině, kdy budeme jíst a pít v Jeho království a budeme moci přebývat v Jeho chrámě.⁶³

Bůh pastýř je tvůrce života, který život podporuje a rozvíjí do plnosti a my bychom se měli chovat podobně a vyznávat stejné či podobné skutky.⁶⁴

To, že Pán je našim pastýřem, má větší smysl, než si dokážeme představit. Proto má tento žalm velký význam právě pro dnešní dobu. Potřebujeme cítit lásku. Lásku lidskou, ale i Lásku božskou, která je pramenem záruky věčného života.⁶⁵

3.3 Žalm 29

Žalm 29 je některými učenici považován za jeden z nejstarších. Mořské vody představují chaos, který útočí na jas a slávu stvoření, dokud není zničen. Zuřící bouře představuje Boží moc. Toto Boží tajemství nemůže nikdy člověk ovládnout nebo pochopit.⁶⁶

Lidé, kteří mají moc rozhodovat a vést, by měli být zodpovědnými a stále pokornými před Boží slávou. Nelze dělat rozhodnutí bez vědomí toho, že my nejsme ti, kteří mají na tomto světě poslední slovo.

⁶¹ Srov. CHALUPA, Petr. *Temata.rozhlas.cz: Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek* [online]. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/hospodin-je-muj-pastyr-nebudu-mit-nedostatek-8025089A>

⁶² Srov. tamtéž

⁶³ Srov. tamtéž

⁶⁴ Srov. tamtéž

⁶⁵ BLAHA, Josef, 2005. *Úvod do knihy žalmů v zrcadle poesie*. Brno: Marek Konečný, M. Majerové 6, Brno. s. 60.

⁶⁶ Srov. *Žalm 29: Katecheze Jana Pavla II. na generální audienci pro věřící na Svatopetrském náměstí, 13. června 2001* [online]. [cit. 2022-10-07]. Dostupné z: <https://lh.kbs.sk/include/kat-z29.htm>

„Přítomní mají přiznat Hospodinu ‚slávu a sílu‘ jako svému svrchovanému Králi (srov. Iz 6,3).“⁶⁷

„Hlas Hospodinův je projevem jeho svrchovaného soudu. Zemi, kterou stvořil a uspořádal, může proměnit opět v chaos, v jakém byla před stvořením (vk Gn 1,2), nebo do jakého byla uvržena potopou (Gn 7,21–23). Hospodin uvedl potopu na zemi, by jí trestal, ale nevymkla se mu z moci. Jako trůnil majestátně nad potopou, tak bude věčně trůnit nad světem.“⁶⁸

Úvod žalmu 29 opisuje Hospodinovo zjevení v bouři provázené hromovým hlasem. Pokračuje oslavnou hostinou Hospodinovou v nebeském paláci. V závěru zazní přímluva.⁶⁹

Zjevení Boha, teofanie, je vrcholem slavnostní bohoslužby. Tento žalm se uváděl právě proto při těch nejslavnostnějších příležitostech. Zazníval při klanění před svatyní, do které při bohoslužbě vcházel sám Hospodin jako král.⁷⁰

V úvodní části je vyzvána určitá skupina, aby vyznala úctu Hospodinu. Jedná se o „Boží syny“ a tato bájná představa má v žalmu dvojí význam: Božský král přijímá holdování všech nižších bohu, kteří jsou mu podřízeni. V Babylónii tak vzdávali úctu Mardukovi jeho podřízení bohové. Ve Starém zákoně se z nižších bohů stávají sloužící duchové nebeského světa. Takto vnímá „Boží syny“ žalm 29 a objasňuje, koho tím myslí.⁷¹

Odpovědí na tuto výzvu ke klanění je provolávání: Sláva! Sláva jsou slova písně uznávající mocnějšího. Izraelité vnímali slávou závažnost Hospodinova jednání. Sláva je tedy Hospodinova moc vnímatelná smysly, která naplňuje celé stvoření. Všechny bytosti pozemské i nebeské mají povinnost tuto moc uznávat. Jestliže se píseň pojila s klaněním při bohoslužbě, můžeme předpokládat, že tento pozemský úkon napodoboval stejný předpokládaný úkon v nebi. „Boží synové“ byli tedy andělé Hospodinova královského dvora.⁷²

Následuje zjevení nebeského krále v bouři, což v izraelské tradici znamená hymnickou oslavu Hospodina. Hlas jako hřímání a zvuk hromu – tak se ve Starém zákoně projevuje Hospodinova moc. „Hospodin nad spoustami vod“ představuje zřejmě oceán, který podle starobylých představ obklopoval celý vesmír. V 10. verši je slovo oceán poněkud nešťastně

⁶⁷ *Výklady ke Starému zákonu*. 1998. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. 304.

⁶⁸ Tamtéž, s. 305.

⁶⁹ Srov. CHALUPA, Petr. Žalmy v liturgii. *Biblickedilo.cz*: Ž 29 [online]. [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/z-29/>

⁷⁰ Srov. tamtéž

⁷¹ Srov. tamtéž

⁷² Srov. CHALUPA, Petr. Žalmy v liturgii. *Biblickedilo.cz*: Ž 29 [online]. [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/z-29/>

přeloženo jako „potopa“. Zjevující se Bůh je stvořitel, který udržuje síly chaosu, aby na světě panoval řád a byly na něm vhodné podmínky pro život.⁷³

Hlas Hospodina je mocný a vznešený a může se ve světě projevit i jako ničivá síla.⁷⁴

Zjevení Boha v bouři provází plameny ohně – blesky. I poušť se chvěje před burácením hlasu Hospodina. Není místo na zemi, kde by dalo skrýt před Jeho hlasem. Popisem katastrofy způsobené bouří a větrem se připomínají možnosti ničivých důsledků Hospodinovy blízkosti.⁷⁵

Dostáváme se k účinku Hospodinova hlasu na člověka. V závěru hymnu se vrací žalm opět k začátku. Chrámem je nebeský palác, který podobný paláci pozemskému, kde se provoláváním „Sláva“ vzdává úcta Hospodinově velikosti. Tento text v žalmu nás vrací od pozemské vichřice k nebeskému chrámu, kde nebeský sbor oslavuje tuto událost jako zjevení Hospodinovy slávy.⁷⁶

Hospodin, který panuje nad potopou, podmanil si chaos sil a je pánem světa. Tento motiv věřící člověk vnímá tak, že stvoření se pro něj stává domovem. Stvořitel spoutává chaos a život člověka jím už není ohrožen.⁷⁷

V přímluvné modlitbě je vyslovena jistota, že Bůh, jehož slovo je mocné, je pánem svého lidu a svoji moc použije pro jeho spásu.⁷⁸

Boží zjevení ve Starém zákoně vždy provází bouře, déšť, hrom a je tak nastíněna ohrožující síla Božího příchodu. Hospodin však není považován za božstvo bouře. Je to jenom jev, jakým se projevuje Jeho příchod, kdy se pak zjevuje jako osoba. Svůj lid oslovuje, dává mu přísliby a příkazy. Hospodin v žalmu předkládá své právo na nebeský i pozemský svět. Jeho sláva září. Jemu musí sloužit všechny mocnosti.⁷⁹

V tomto žalmu se mluví o vichřici a bouři, která mířila k zemi Izrael. I v přírodních katastrofách viděl biblický člověk znamení Boží a věděl, že na konci Pán požehná svému lidu usmířením. Dnešní člověk stojí před množstvím problémů a bolestí. Tento žalm dává naději, že Pán svému lidu požehná smírem.⁸⁰

⁷³ Srov. CHALUPA, Petr. Žalmy v liturgii. *Biblickedilo.cz*: Ž 29 [online]. [cit. 2022-11-11]. Dostupné z:

<https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/z-29/>

⁷⁴ Srov. tamtéž

⁷⁵ Srov. tamtéž

⁷⁶ Srov. tamtéž

⁷⁷ Srov. tamtéž

⁷⁸ Srov. tamtéž

⁷⁹ Srov. tamtéž

⁸⁰ BLAHA, Josef, 2005. *Úvod do knihy žalmů v zrcadle poesie*. Brno: Marek Konečný, M. Majerové 6, Brno. s. 69.

3.4 Žalm 69

Žalm 69 je ukázkou nářku či prosebné modlitby jednotlivce. Vznikal spojením tří částí.

První část začíná teologicky důležitou prosbou k Bohu. Zachraň mě. Sloveso zachránit zdůrazňuje výsledek příběhu, kterým je ukončení nouze a jako Boží záchrana vede ke zdraví, spokojenosti a především ke společenství s Bohem. Žalmista tohle vše postrádá a cítí ohrožení. Cítí, že sám před ohrožením nikdy nedokáže uniknout, cítí se bezmocný a bojí se smrti, kterou představuje voda a bahno. Voda sahá žalmistovi až k hrdlu, bez jehož fungování člověk umírá. Na straně druhé zaplavuje žalmistu nezadržitelný proud vody. Je zde patrná zkušenost člověka, který zapadl do bahna a ví, že vlastními silami si nedokáže pomoci. Je jako zajatec uvržený do temné cisterny s bahnem, odkud není úniku. Ve starověku panoval názor na smrt jako na sílu, jako mohutné napadení tam, kde je člověk ohrožen nemocí, nepřáteli nebo silami, které vládly ve společnosti. Kde je život narušen, tam panuje podsvětí. Smrt je chápána jako osoba, která touží pohlit vše živé. Stav – být vydán smrti – je v žalmech znázorněn jako podsvětí, připomíná hrob, moře nebo poušť. Člověk, který je uchvácen mocí smrti může být zachráněn jen díky něčí záchráně. Tu očekává od Hospodina, Boha živých.⁸¹

Ohrožení je velmi dramatické. Člověk nemůže volat o pomoc, protože voláním je už vysílený a ochraptěl, dokonce oči vyhlížející Boha zeslábly a zkalily se. Nalézáme zde konkrétní výtku žalmistovi: má vrátit, co údajně uloupil. Podrobnosti nelze z žalmu zjistit a má to zřejmě zůstat otevřené.⁸²

Druhá část nás přenáší do nepřátelského prostředí. Je to prostředí, které se žalmistovi vysmívá a je plné posměšných písní. Tento úsek představuje oslovení Boha a žalmista je zde představen jako člověk. Jeho poklesky nejsou v rozporu s jeho přesvědčením o nevinosti. Jedná se o nevědomá pochybení a žalmista s pokorou bez namyšlenosti přenechává úsudek na Bohu. Žalmista může být považován za Hospodinovy věrné, o kterých se žalm zmiňuje jako o chudých. Tito lidé se vyznačují doufáním a hledáním Boha. Jejich protikladem jsou bohatí, kterým žalmista přijde jako ubožák. Vždyť ani vlastní rodina a příbuzní se k němu nehlásí. Co může být příčinou tohoto odcizení a posměchu? Žalmistova horlivost pro Hospodinův dům, ve spojení se zármutkem a postem (protestní hladovkou). Zároveň má i kající oděv, jako protiklad vůči způsobu života jeho okolí. Žalmista zmiňuje stejná přirovnání jako v úvodu. Jeho život je ohrožen utonutím. Hospodinovo slitování s osudem žalmisty je niterné, jako slitování matky

⁸¹ Srov. CHALUPA, Petr. Žalmy v liturgii. *Biblickedilo.cz: Ž 69* [online]. [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/z-69/>

⁸² Srov. tamtéž

s vlastním trpícím dítětem. Mluví se zde o vysvobození a záchraně, tato slova jsou těsně spojena s tradicemi o vyjití z Egypta. Vykoupení znamená vyvedení z otroctví (příbuzný měl povinnost vykoupit toho, kdo upadl do dluhů). Rozkazovacím způsobem žalmista usiluje o to, aby se Hospodin projevil jako příbuzný. Vždyť žalmista je Hospodinovým věrným služebníkem. Žalmista trpí nedostatkem jídla, protože to, které mu připravují nepřátelé je plné jedu. Bohaté hostiny bez důsledku pro život, se stávají pastí, která se nad takovými lidmi zavře jako projev Božího odsouzení. Trest má stihnout tak všechny, kteří s nadřazeností přistupují k žalmistovi. Hněv Hospodinův je projevem spravedlnosti. Tento hněv spláchne nepřátele jako přívalový déšť. Nepřátelé zosnovali na žalmistu hon v domnění, že jej postihl Hospodinův soud. Podobně svůj osud vidí i žalmista a vnímá Boží odpovědnost za vlastní situaci. Zároveň ale prosí Boha, aby spravedlivě zasáhl. Bůh má sám ukázat, kdo je v právu, zda rouhači, nebo žalmista, který horuje pro Boha. Žalmista Bohu důvěřuje, že se postaví na jeho stranu.⁸³

V závěrečné části si můžeme položit otázku: Proč nechává Bůh lidi trpět?

Má radost, když se zachránění radují a tuto radost vyjadřují chválou, která je milejší než zvířecí oběť. Celý vesmír má chválit Hospodina za záchranu Siónu (vzpomínka na zničení Jeruzalémského chrámu). Ukončení vyhnanství je signálem, že nadvláda chaosu byla zdánlivá. Tato záchrana se však neskončí obnovou chrámu. Žalm vyjadřuje naději, že Sión je oblastí pokoje, a to nejen pro Hospodinovy služebníky, ale pro všechny, kdo Boha milují.⁸⁴

„Novodobí vykladači vidí v žalmistovi obžalovaného (srov. v.5) nebo těžce nemocného (srov. v.2n). Apoštolská církev však rozuměla slovům žalmu hlouběji. Chápala, že nejtěžším utrpením je opuštěnost od Boha. Proto mohla vztahovat jednotlivé obrazy na utrpení Vykupitelovo.“⁸⁵

Neznámý žalmista se potýká s velkými problémy (možná udělal nějaký odporný skutek), ale přes všechna úskalí, které pro něj představuje zavržení lidmi, on nepřestává chválit Hospodina a prosit ho o slitování a pomoc. Můžeme to chápat i tak, že hledá Hospodinovu blízkost a spásu. Ten, který se provinil, chválí a oslavuje Boha. Je mezi námi spousta lidí, kteří v dobrých časech Boha chválí, ale jakmile přijde nějaká rána v podobě bolesti a neštěstí, nezapochybují ani na chvíli, že je Bůh opustil. Ve skutečnosti je to naopak – trpí, protože sami Boha opustili.⁸⁶

⁸³ Srov. CHALUPA, Petr. Žalmy v liturgii. *Biblickedilo.cz: Ž 69* [online]. [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/z-69/>

⁸⁴ Srov. tamtéž

⁸⁵ *Výklady ke Starému zákonu*. 1998. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. 396.

⁸⁶ Srov. *Výklady ke Starému zákonu*. 1998. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. 398.

Utrpení a záchrana Božího vyznavače se stává svědectvím o Boží milosti a moci pro celou pospolitost věřících. Žalmista je si jist, že Bůh je blízko všem bezmocným a nuzným (srov. Mt 5,3), všem, kdo trpí pro jeho jméno.⁸⁷

3.6 Žalm 78

„Žalm 78, podobně jako i některé jiné, připomíná příběhy lidu Izraele, především z údobí vyjití z Egypta do vlády Davidovy. Žalmista nemá v úmyslu přepisovat dějiny, neváže se také na postup událostí, jak je zachycen v knihách Zákona a z části u tzv. Předních proroků (ex – 1,25). Jde mu o to, aby z příběhu Božího lidu vyvodil poučení pro současnost.“⁸⁸

V žalmu 78 je připomínáno, jak Bůh prokazuje svoji lásku k člověku skrze velké činy. Neváhá rozdělít moře, aby zachránil lid před záhubou, dokáže skrápět jej manou, aby netrpěl hladem. Přesto člověk přestane být vděčný a obrací se k Bohu zády. Zkouší Boží trpělivost svými dalšími přáními a rozmary. V okamžiku, kdy Bůh lidem stejně mocnou silou připomene svoji velikost, teprve pak, ze strachu, se k němu začínají opět modlit. Taková modlitba ale není upřímná. Copak by Bůh chtěl, abychom mu byli vděční za to, že nás neusmrtil? Nebo chce, abychom se radovali z toho, že nám dal život? Strach není správným průvodcem na cestě k Bohu. Z takového strachu nemůže vzejít upřímná modlitba a naplněný vztah s Bohem. Boží zákony jsme dostali proto, aby se nám dobře žilo. Nikoli za účelem jejich novelizací a překrucování. Díky respektování historie, dějin a dodržování Božích zákonů člověk nebude zapomínat na vděčnost, pokoru, zbožnost, pracovitost a to jsou důležité vlastnosti, které když v sobě budeme stále nacházet a prohlubovat, staneme se třeba Davidem, který s oddaným srdcem mohl utvářet dějiny izraelského národa.⁸⁹

3.6 Žalm 104

Tento žalm oslavuje Boha Stvořitele v jeho celé slávě a velikosti. Boha, který stvořil svět, nebe, vody, hory, zvěř, rostliny, ČLOVĚKA, dal nám radost, úsměv, štěstí a ze všeho nejdůležitější schopnost milovat.

Žalm 104 popisuje Boží vládu nad vodami: Ten, který stvořil vody nad oblohou (Žl 104,3) i v propastech (v 6), řídí také jejich tok (vv 7n) a zadržuje je, aby nezaplavily zemi (v 9). Dává

⁸⁷ Srov. *Výklady ke Starému zákonu*. 1998. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. 398.

⁸⁸ Srov. *tamtéž*, s. 418.

⁸⁹ Srov. DRÁPAL, Jan. 2016. *Úvahy nad žalmů: (3. a 4. kniha žalmů)*. Praha: Návrat Domů. s. 23-31.

vytrysknout pramenům (v 10), sesílá shůry déšť (v 113), a tak dává zemi blahobyt a lidskému srdci radost (vv 11-18).⁹⁰

Z pohledu člověka je právě stvořené vodstvo zdrojem života. Tato životodárná tekutina byla důvodem, proč se lidé usídlovali u sladkovodních zdrojů pitné vody. Obrovská masa vod byla ale důvodem k respektu a bázni. „Moře bylo pro starověké lidi většinou živlem nepřátelským a to pro nezkrotnost a mnohá nebezpečí. Podle žalmisty je i moře stvořením, o jehož živočichy pečuje sám Hospodin. Pro člověka je ‚široké‘, pro Boží pohled má své meze, pevně určené.“⁹¹

3.7 Žalm 107

Žalmem 107 začíná pátá kniha žalmů a vznikl pravděpodobně po návratu z babylónského vyhnanství. Z pohledu literárního jej lze dělit na dvě části – verše 1 – 32 jsou děkovnou písní, verše 33 - 43 jsou oslavným zpěvem.⁹²

Obsahem žalmu 107 je díkůvzdání a veřejná oslava Hospodina. Autor žalmu poukazuje ve čtyřech oddílech na situace, kdy Hospodin pomohl svým věrným. Jako první je vždy zmíněna tragická situace, následuje volání o pomoc k Hospodinu, vyslyšení Hospodina a záchrana. Na závěr nechybí výzva k díkůvzdání. Hospodina máme ctít nejen v dobách špatných, ale prosby a díky je třeba k němu směřovat celý život.⁹³

Verš 1 – 3 je výzvou k oslavě Boží velikosti a dobroty Hospodinovy. K tomu jsou vyzýváni ti, které Hospodin zachránil a díky Jeho milosti unikli na z nebezpečí a šťastně se vrátili ze svých cest.⁹⁴

Verš 4 – 9 popisuje úskalí a nebezpečí na cestách poutníků, které je přímo ohrožovalo na životech. Své přežití prožívají jako zázrak a jsou si vědomi, že za svůj život a vysvobození z hladu a žízně jsou vděčni Bohu.⁹⁵

Ve verši 10 – 16 je zmiňováno uvěznění, které žalmista chápe jako Boží soud. Tento Boží soud dopadal na lid Izraele, když se vzdálil nebo úplně odpadl od Hospodina. V popisu hluboké temnoty, železných pout a lopotnou prací je opsáno utrpení starověkých vězňů.⁹⁶

⁹⁰ Srov. BOISMARD, M. Ě., 2003. Heslo: VODA. S. 559. in Slovník biblické teologie. Praha: Academia

⁹¹ *Výklady ke Starému zákonu*. 1998. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. 482.

⁹² Srov. ZOUHAROVÁ, Marie. Žalmy v liturgii. Bibickedilo.cz [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-b/z-107/>

⁹³ Srov. tamtéž

⁹⁴ Srov. tamtéž

⁹⁵ Srov. tamtéž

⁹⁶ Srov. tamtéž

Verše 17 – 22 vyzývají k díkůvzdání. Svoboda je darem jeho milosti. Ke slavnostním díkůvzdání jsou vyzváni nejen věznění a osvobození, ale i nemocní a uzdravení. Žalmista vidí velkou souvislost mezi proviněním a těžkou nemocí. Ať už se jedná o nemoc nebo slabost, vyléčit může jen mocné slovo Hospodinovo. Od takto zachráněných izraelitů je požadováno vzdávání chvály, a to jak modlitbou, tak i přinášením děkovných obětí a svědectvím o Hospodinových skutcích.⁹⁷

Plavbě po moři se věnovali hlavně obchodníci. Výjimku tvořili králové, kteří vlastnili loďstvo. Ve verši 23 – 32 se mluví o nebezpečí na moři a vodách, které představovaly pro starověký lid nepřátelský živel a zároveň symbol chaosu a smrti. Záchrana putujících mořeplavců proto byla důvodem díky za Hospodinovu milost a záchranu. Moře představovalo nebezpečí pro všechny lid a žalmista v něm spatřuje i temné a zhoubné síly. Této úzkosti může zbavit svůj lid jedině Hospodin, kterého je třeba oslavovat.⁹⁸

Tresty pro hříšný lid jsou popisovány ve verši 33 – 38. Lidská provinění mají úzkou spojitost s přírodou, na které se vše projevuje. Neposlušnost způsobuje poušť a solná step zde tak připomíná Sodomu. Naopak tam, kde se Hospodin ke svému lidu sklání, mění poušť v zahradu. Božím lidu to má připomínat, že dobrá sklizeň a chov dobytka je odrazem šťastného života, kterým Hospodin zahrnuje své věrné. Toto podobenství známe už od proroka Izaiáše: „Na holých návrších otevřu vodní proudy, uprostřed plání prameny vod, poušť v jezero změním a zemi vyprahlou ve vodní zřídla“ (Iz 41,18).⁹⁹

Ve verši 39 – 43 je zmíněno, že Hospodin nezapomíná nikdy na svůj lid a otázka: „Kdo pochopí Hospodinovu lásku?“ má vést k přemýšlení a porozumění, kterým Bůh vede každého člověka. Ať už v jeho trápení nebo radosti.¹⁰⁰

Tento žalm je předčítán u příležitosti důležitých akcí nebo oslav spojených s lodní dopravou. Žalm 107 dával kdysi mořeplavcům a stejně tak dává dnešním námořníkům víru, že je Bůh s nimi.

⁹⁷ Srov. ZOUHAROVÁ, Marie. Žalmy v liturgii. Bibickedilo.cz [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://bibickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-b/z-107/>

⁹⁸ Srov. tamtéž

⁹⁹ Srov. tamtéž

¹⁰⁰ Srov. tamtéž

ZÁVĚR

V první kapitole své práce jsem chtěla proniknout do tématu vody ve Starém zákoně. Vybrala jsem si Knihu žalmů. Studium jsem dostala nový náhled na vodu, než jak jsem ji vnímala doposud.

Voda byla pro lid Izraele komunikačním prostředkem, odpovědí na jejich život, který se řídil Božími zákony nebo jen naopak nectil. Ale ani v těžkých chvílích se lid v té době neuchyloval k tomu, aby věci změnil, protože hranice vod, směr jejich toků byly pevné a stanovené Hospodinem. Pokud jejich život byl provázen dostatkem vody, nezapomínali na vděčnost a oslavu Hospodina.

V dnešní době existují lidé, kteří přestali ctít Boží zákony a zákonitosti přírody. Sami vytvářejí nové průplavy, zavlažují pouště, regulují koryta řek. Při tom všem hrozí velké riziko, že toto všechno budeme nazývat záchranou planety. Nebuďme pokrytci - chraňme ovzduší, vodu a povětrí, ale nevnucujme životnímu prostředí svůj řád.

Lidé obdivují malíře, hudební skladatele, vědce, ale mnozí přitom zapomínají na Boha Stvořitele. Dokážeme žasnout nad díly Michelangela,¹⁰¹ meditujeme u hudby Pergolesiho,¹⁰² bez Marconiho¹⁰³ si neumíme představit dnešní komunikaci a přitom často nebereme na vědomí, že všechno veliké, krásné a důležité máme od Boha a až poté, jako další produkt, mohla následně vznikat díla z rukou člověka.

Voda, čtyři písmena, čtyři kapky, které osvěžují, chladí, v lázni zahřívají, očišťují. Voda je nezbytná pro náš život a z duchovního pohledu bychom ji měli vnímat i tak, že studnou života je pro nás právě Boží slovo. Mění se okolnosti a věci okolo nás, ale nikoli význam vody pro lidstvo z pohledu našeho Stvořitele. Je stále stejný.

Uchovávat si v paměti místa, která máme rádi, v nás vyvolává ochranný impuls. Kdo z nás by ničil břehy potůčku, u kterého si hrával jako dítě a pojí ho s ním ty nejkrásnější vzpomínky? Kdo by kácel vzrostlý strom, pod kterým si hrával jako malý a pod kterým usínaly i jeho děti a vnoučata? Při fyzické návštěvě těchto míst se vracíme zpět ke svému dětství, svým kořenům, tradicím a tím podvědomě obnovujeme vlastní identitu. Vyšli jsme z Boha a jemu vděčíme za vše.¹⁰⁴

¹⁰¹ Michelangelo di Lodovico Buonarroti (1475 - 1564). Italský sochař, architekt, malíř, básník a představitel vrcholné italské renesance a manýrismu.

¹⁰² Giovanni Battista Pergolesi (1710 - 1736). Italský hudební skladatel barokního období.

¹⁰³ Marchese Guglielmo Marconi (1874 - 1937) Italský fyzik, vynálezce. Autor bezdrátového telegrafu, prvního způsobu radiového spojení.

¹⁰⁴ Srov. PAPEŽ FRANTIŠEK, 2018. *Laudato si'*: Encyklika o péči pro společný domov. s. 56 - 57. Druhé, jazykově a odborně revidované vydání. Città del Vaticano: Paulínky.

Věřím, že tradice má pevné místo v životě každého z nás, i když se to v rámci národů nebo naší civilizace může zatím jevit jinak. Odkaz tématu vody ze Žalmů a posléze z celého Starého zákona přechází do Nového zákona a je aktuální i pro současnost vyjadřuje modlitba Chvalozpěv stvoření:

Nejvyšší, všemocný, dobrý Pane,
Tobě buď chvála, sláva, čest a všechno dobrořečení.
Patří Tobě jedinému, Nejvyšší,
A žádný člověk není hoden vyslovit tvé jméno.

„Ať tě chválí, můj Pane, všechno, co jsi stvořil,
zvláště pak bratr slunce,
neboť on je den a dává nám světlo,
je krásný a září velkým leskem,
vždyť je, Nejvyšší, tvým obrazem.

Ať tě chválí, můj Pane, sestra luna a hvězdy,
stvořils je na nebi jasné, vzácné a pěkné.

Ať tě chválí, můj Pane, bratr vítr
a vzduch i oblaka, jasná obloha i každé počasí,
kterým živíš své tvory.

Ať Tě chválí, můj Pane, sestra voda,
která je velmi užitečná, pokorná, vzácná a čistá.

Ať Tě chválí, můj Pane, bratr oheň, kterým osvětluješ noc
a on je pěkný, příjemný, mocný a silný.

Ať tě chválí, můj Pane, naše sestra matka země,
která nás živí a slouží nám,
a rodí rozličné plody s pestrými květy a travu.

Ať tě chválí, můj Pane, ti, kdo odpouštějí pro tvou lásku

a snášejí nemoci a soužení.

Blaženi ti, kdo je snesou v pokoji, neboť ty,
Nejvyšší, dáš jim korunu.

Ať tě chválí, můj Pane, naše sestra smrt těla,
žádný živý člověk jí nemůže uniknout.

Běda těm, kdo zemřou v smrtelných hříších.

Blaze těm, které nalezne spojeny s tvou nejsvětější vůlí,
neboť druhá smrt jim neublíží.

Chvalte mého Pána, dobrořečte a děkujte mu
a služte mu s velikou pokorou.¹⁰⁵

¹⁰⁵ *Modlitby svatého Františka z Assisi - Františkáni: Chvalozpěv stvoření* [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.ofm.cz/2010/03/16/modlitby-svateho-frantiska-z-assisi/#chvalozpev-stvoreni>

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Hýžová Bohdana

Instituce: Katedra křesťanské výchovy

Název práce: Symbolika vody ve vybraných žalmech

Vedoucí práce: doc. Dr. Ludvík Dřímál, Th.D.

Počet stran: 40

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 17

Počet pramenů: 15

Klíčová slova: Kniha žalmů

Voda

Pramen

Život

Hospodin

Ve své bakalářské práci se zabývám symbolikou vody v Knize žalmů s následnou exegezí vybraných žalmů. Chci prozkoumat téma vody, jako životodárného omezeného zdroje důležitého a nezbytného pro lidský život s dopadem na starozákonní lid a jak tento odkaz koresponduje se současným člověkem.

Cílem práce je proniknout do tématu a symboliky vody ve Starém zákoně a prověřit na vybraných žalmech vztah lidu Izraele k vodě jako životodárnému daru, přírodnímu živlu, zdroji života, či hrozbě. V závěru je uvedeno srovnání izraelského lidu a dnešním člověkem při zacházení s tímto darem.

Klíčová slova:

Kniha žalmů, voda, pramen, život, Hospodin

SUMMARY

Hýžová Bohdana, Symbolism of water in selected psalms.

This bachelor thesis focuses on the symbolism of water in the Book of Psalms and includes an exegesis of selected psalms. It explores the subject of water as a life-giving yet limited resource that is essential for human life and questions its impact on the people of the Old Testament in the perspective of present-day humanity.

The aim of the work is to delve into the theme and symbolism of water in the Old Testament and to assess, through selected psalms, the Israelites relation to water as a life-giving gift, a natural element, a source of life, and a threat. In conclusion, the work also compares the Old Testament understanding of water with that of a specific present-day culture.

Keywords:

Book of Psalms, water, source of life, God

SEZNAM LITERATURY

- BIBLE: Písmo svaté Starého a Nového zákona - ekumenický překlad*, 1985. Praha: Ústřední církevní nakladatelství.
- PAPEŽ FRANTIŠEK, 2018. *Laudato si'*: *Encyklika o péči pro společný domov*. Druhé, jazykově a odborně revidované vydání. Città del Vaticano: Paulínky. ISBN 978-80-7450-295-8.
- ANDRES, Thomas D. 1981. *Understanding Filipino Values*. VASRA: New Day Publisher. ISBN 971-10-0117-9 (BP).
- DRÁPAL, Jan, 2016. *Úvahy nad žalmy: (3. a 4. kniha žalmů)*. Praha: Návrat Domů. ISBN 978-80-7255-362-4.
- DUKA, Dominik. 1992. *Úvod do Pisma svatého Starého zákona*. Druhé, rozšířené vydání. Praha: Editio Sti. Egidii, s. 67-68. ISBN 80-901252-5-5.
- ČERNUŠKOVÁ, Veronika, Jana PLÁTOVÁ a Ladislav TICHÝ. 2019. *Žalmy I.: Žalm 1-40 podle řeckého překladu Septuaginty*. Praha: Vyšehrad. ISBN 987-80-7601-201-1.
- LEWIS, Clive Staples. 2015. *Úvahy nad žalmy*. Praha: Návrat domů. ISBN 978-80-7255-326-6.
- MEARSOVÁ, Henrietta. 1993. *O čem všem je Bible - encyklopedické vydání*. 2. české vydání. Bratislava: TRANS-ACTION spol. s r.o. ve Vydavatelství POKOJ. ISBN 80-85747-02-2.
- MĚŘEJOVSKÝ, Jan. 1991. *Biblický slovník*. 3. vydání. Praha: Kalich., s. 146. ISBN 8017-180-4.
- MURPHY, Roland Edmund. 2001. *Žalmy a jiné spisy: 101 otázok a odpovedí*. Trnava: Dobrá kniha. ISBN 80-7141-339-9.
- NOVOTNÝ, Adolf. 1956. *Biblický slovník*. 2., zcela přeprac. a rozšíř. vyd. Praha: Kalich.
- Slovník biblické teologie*, 1991, s. 558. Řím, Velehrad: Křesťanská akademie.
- Průvodce Biblií*, 2008. Druhé české vydání. Honkong: Česká biblická společnost. ISBN 978-80-87287-13-2.
- RENDTORFF, Rolf. 2015. *Hebrejská bible a dějiny: Úvod do starozákonní literatury*. 4. Praha: Vyšehrad, spol. s r.o. ISBN 978-7429-541-6.
- TRSTENSKÝ, František. 2008. *Úvod do knihy žalmů*. 2. opravené a rozšířené vydání. Ružomberok: Don Bosco. ISBN 978-80-8084-299-4.
- Výklady ke Starému zákonu*. 1998. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 80-7192 240-4.

ZVĚŘINA, Josef. 1992. *Teologie Agapé: I. svazek*. Jako svou 14. publikaci. Praha: SCRIPTUM. ISBN 80-85528-19-3.

SEZNAM ZDROJŮ

BENEŠ, Jiří. *Jak používat žalmy v životě* [online]. 21.5.2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=I7_a8fQ5E3E

HERYÁN, Ladislav. 2016. *On the Book of Psalm* [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=dNjfY9z03nc&ab_channel=MartinFiala

Hospodinův hlas (Ž 29,1-11). *Reformace.cz* [online]. [cit. 2022-10-01]. Dostupné z: <http://www.reformace.cz/reformace-c-53/hospodinuv-hlas-z-29-1-11>

CHALUPA, Petr. *Temata.rozhlas.cz: Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek* [online]. [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/hospodin-je-muj-pastyr-nebudu-mit-nedostatek-8025089A>

CHALUPA, Petr. Žalmy v liturgii. *Biblickedilo.cz: Ž 69* [online]. [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/z-69/>

CHALUPA, Petr. Žalmy v liturgii. *Biblickedilo.cz: Ž 29* [online]. [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/z-29/>

Kniha Žalmů. *Gotquestions.org* [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://www.gotquestions.org/Cesky/kniha-zalmu.html>

KUBENKA, František. 2022. Význam vody v Bibli. *Biblickedilo.cz* [online]. Olomouc - Samotičky: České katolické biblické dílo, 2022 [cit. 2022-10-19]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-b/vyznam-vody-v-bibli/>

Modlitba Žalmů předává moudrost modlitby: Papežova katecheze na generální audienci, 14. října 2020, *Pastorace.cz* [online]. 2020 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://www.pastorace.cz/tematicke-texty/modlitba-zalmu-predava-moudrost-modlitby>

Modlitby svatého Františka z Assisi - Františkáni: Chvalozpěv stvoření [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.ofm.cz/2010/03/16/modlitby-svateho-frantiska-z-assisi/#chvalozpev-stvoreni>

Pastýř a hostitel z Žalmu 23 [online]. [cit. 2022-09-25]. Dostupné z: <https://selah.cz/uvahy/pastyr-a-hostitel-z-zalmu-23/>

ZOUHAROVÁ, Marie. Žalmy v liturgii. *Biblickedilo.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-a/zalmy-v-liturgii/>

ZOUHAROVÁ, Marie. Žalmy v liturgii. *Biblickedilo.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://biblickedilo.cz/nabidka-materialu/bible-v-liturgii/liturgicky-rok-b/z-107/>

Žalm 29: Katecheze Jana Pavla II. na generální audienci pro věřící na Svatopetrském náměstí, 13. června 2001 [online]. [cit. 2022-10-07]. Dostupné z: <https://lh.kbs.sk/include/kat-z29.htm>

Žalmy - modlitba.cz [online]. 2006 [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://www.modlitba.cz/modlitba-v-zivote/seznam-modliteb/rozdeleni-modliteb-podle-puvodu-podle-autora/modlitby-z-pisma-svateho-z-bible/zalmy>

Příloha č.1:

Pro téma mé bakalářské práce mě v nemalé míře inspirovaly příběhy a vyprávění mého přítele a kamaráda pana Vladimíra Dočekala.

Žalm 107 se vine celým vyprávěním příběhu tohoto muže, námořníka a především skvělého člověka.

Žalm líčí osudy člověka ztraceného, malověrného, kterého Bůh skrze jeho víru uzdraví a zachrání. Za takového můžeme považovat ale i člověka, poutníka, otroka, námořníka, který nejprve bezradně, ale pak statečně čelí osudu, když nalezne naději a pevnou víru v Boha a dostane od Něj novou šanci. Tento žalm je čten právě při mnoha důležitých příležitostech nebo duchovních oslavách na námořních lodích. Žalm 107 dává právě námořníkům víru, že je Bůh s nimi. Kde jinde, než bez rodiny, přátel, na moři, kde nekonečno vodní plochy může inspirovat, ale i děsit, odkrývat v sobě i stinné stránky svého nitra, kde jinde než právě tam hledá člověk opravdového Boha.

Chtěla bych krátce vylíčit příběh svého kamaráda Ing. Vladimíra Dočekala, námořního kapitána, s jeho svolením.

Vladimír vystudoval polskou námořní akademii, kde se v roce 1985 poprvé konfrontoval jako nepraktikující katolík s vírou polských studentů. Už tady byl patrný rozdíl mezi jeho rozhodnutím a rozhodnutím jeho spolužáků. Stát se námořníkem pro něj představovala touha po dobrodružství beze strachu z nebezpečí. Věřící spolužáci se vírou naopak posilovali, aby skrze ni našli podporu pro svoji volbu nebezpečného povolání.

Od roku 2000 pracoval jako první důstojník pro norskou námořní společnost, kde posádku na lodi tvořili Norové, Poláci, Češi, Rumuni a hlavně Filipínci. Byli to právě Filipínci, kteří na jeho cestách byli nejčetnější posádkou, a v roce 2004 se stal jejich palubním kapitánem. Strojním kapitánem byl Filipínek Relligius. Ten pro své krajany pořádal každou neděli „Bible study“.¹⁰⁶ Na těchto nedělních setkání se předčítalo z Bible a vykládal se text Písma. Na moři znamená víra pro Filipínce velký prostor pro jejich spiritualitu a stává se elementárním propojením s jejich prací. Naprostou samozřejmostí jsou modlitba, orientace na rodinu, přátelství, každodenní četba Písma, důkazem čehož je osahaná Bible plná záložek a obrázků svatých u každého z nich.

¹⁰⁶ Angl. překlad: Nedělní škola

Vladimír vzpomínal na příběh dvou bratrů, kteří společně finančně podporovali svoji matku, která podstupovala dialýzu z důvodu vážného onemocnění. Jednoho dne měli na moři naléhavý telefonát, který se pro členy posádky zprostředkovává jen za mimořádných okolností. Vladimír se po ukončení hovoru ptal, jestli je všechno v pořádku. Jeden z bratrů mu odpověděl: „Volal mi ošetřující lékař naší matky. Vyčerpaly se prostředky, ze kterých jsme financovali matčinu léčbu. Byli jsme domluveni s lékařem, že jestliže taková situace nastane, požádá o svolení k odpojení matky od přístrojů. Ta situace nastala právě teď.“ Byli naprosto vyrovnaní s touto skutečností. Ctíli a podporovali matku do poslední chvíle a udělali pro ni z hloubky své víry vše, co mohli. Jejich víra jim v této těžké situaci pomohla udělat a přijmout rozhodnutí a vyrovnat se s odchodem milované matky.

Vladimír vyprávěl i o jedné velmi nebezpečné nakládce bauxitu v přístavu na Nové Guinei. Po zdárném ukončení všech složitých úkolů, při kterých šlo o bezpečnost a životy posádky, informoval strojního kapitána Duranna (Filipínce), skutečně drsného námořníka, který mu s pohledem upřeným na moře odpověděl: „Dvacetkrát jsem se modlil za úspěšné zvládnutí nakládky,“ a vytáhl z kapsy růženec.

Líčil příběh, kdy onemocněl jeden z členů posádky, ostatní se dobrovolně střídali u jeho lůžka. Modlili se s ním a ošetřovali ho až s dojemnou pečlivostí, aby každou minutu u něj někdo byl.

Dokonce se setkal i sebevraždou chorvatského člena posádky ve strojovně lodi. Filipínští námořníci pak v obavách vstupovali do těchto prostor, a tak na jejich přání Vladimír na jedné ze zastávek vyhledal v misii v Saudské Arábii křesťanského kněze, který obrovské prostory ve strojovně vysvětil.

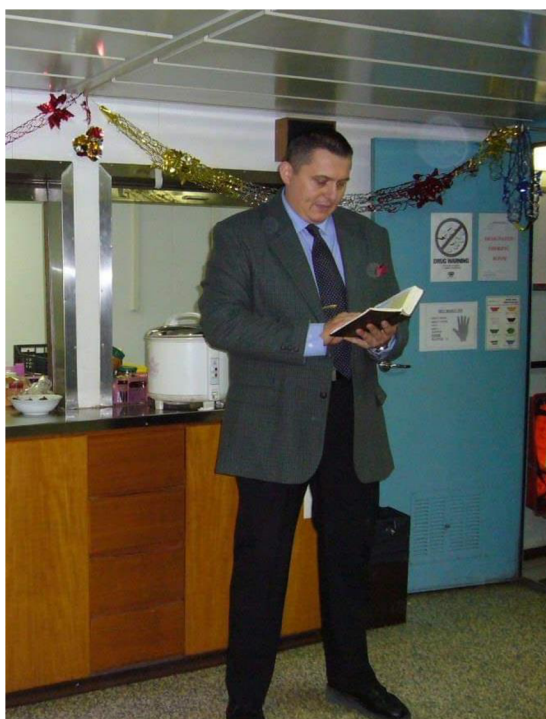
Další důkaz o pevné víře námořníků přináší příběh vánoční. Na moři neprobíhá liturgické slavení mše, protože součástí posádky není kněz. Posádka si sama připraví program na tento den. Vladimír byl požádán, aby o Štědrém večeru předčítal z Bible. Důkladně si vybral a připravil text, který všem před slavnostní večeří přečetl, a poté následovala společná modlitba, ke které vybídl podle tradic nejmladší člen posádky.

Víra na moři je pro posádku opravdu každodenní setkávání s Bohem, čtení v Písmu, modlitba a osobní vztah s Bohem. Svěřování mu svého života do Jeho rukou, a to s naprostým odevzdáním, bez stínu obav o budoucnost. Přestože se jedná o velmi pevnou víru, zakořeněnou po generace filipínského národa, není to víra nikterak okázalá. Víra je pro filipínské námořníky

oporou v nesnázích, ochranou před vodním živlem a neoddělitelnou součástí jejich života na moři i na pevnině.¹⁰⁷

Rok 2005 – Vladimír při odpočinku na lodi se svojí filipínskou posádkou.

Rok 2006 – Vánoční svátky – Vladimír předčítá z Bible

¹⁰⁷ Srov. ANDRES, Thomas D. 1981. *Understanding Filipino Values*. VASRA: New Day Publisher.